

PRIMORSKI GLAS

Naroča se za Avstrijo pod naslovom: Lidova tiskarna, Wien V., Margaretenplatz 7.
Za vse ostale države pa se sprejemajo naročila pri Založbi „Jug“ v Ljubljani,
Šelenburgova ulica 7/II, SHS

Naročnina znača: za Avstrijo: četrletno S 2.—, celoletno S 8.—; za Jugoslavijo:
četrletno Din. 15.—, celoletno Din. 60.— za ostalo inozemstvo celoletno S 10.—
ali Din. 80.—. Posamezna številka 25 grošev ali Din. 2.—.

Naš list

Kakor smo že v poslednji številki javili — v kolikor nam je milostno dovolil ljubljanski g. cenzor — svojim čitateljem in naročnikom, so se razmere v Jugoslaviji v poslednjem času tako spremenile, da je našemu listu postalo naravnost nemogoče, vršiti one tri temeljne naloge, ki si jih je bil postavil v svoji prvi številki: klicati upor proti krivicam, ki jim do danes še ni vstal maščevalec; vezati pregnance z rodno zemljo in slediti vsemu, kar je količkaj v zvezi z današnjim nevzdržnim položajem slovanskega življa v Italiji.

Kakšne pa so te razmere, ki so se v Jugoslaviji v poslednjem času tako spremenile, da našemu listu naravnost onemogočajo vršitev njegovih nalog, se bo marsikdo začudeno vprašal? Vsem tem naj bo na kratko povedano, da je v poslednjem času časopisom, ki izhajajo v Jugoslaviji, strogo zabranjeno, prinašati iz Italije poročila in pisati o Italiji stvari, radi katerih bi se znal namrdniti obraz italijanskega diktatorja ali pa njegovih hlapcev.

S ponosom in samozavestjo lahko rečemo, da nismo tekom kratkega življenja našega lista nikdar pisali o Italiji, in tudi o njenem diktatorju ne, stvari, ki bi utegnili količkaj žalati čustva italijanskega naroda in njegovega diktatorja. Vedno smo se držali v mejah dostojnosti. Koliko preostrih dopisov smo omilili, koliko preostrih članokov smo vrgli v koš, ker smo si takoj v začetku postavili za devizo, do bomo samo objektivno in stvarno poročali o položaju našega naroda v Italiji. Toda tudi resnica v oči bode, zlasti pa tako kruta resnica, kakor je ona o barbarskem postopanju fašizma napram naši narodni manjšini v Italiji. Da ne bi ona resnica zbadala v oči diktatorja in njegovih hlapcev, nam je ljubljanska cenzura dosledno plenila najnavadnejša in najobjektivnejša poročila o postopanju fašizma z našo narodno manjšino v Italiji.

Razumljivo je, da je bil od one prepovedi jugoslovanske cenzure predvsem in najbolj zadet naš list, ki je posvečal svojo edino in izključno pozornost razmeram, v katerih živi naša narodna manjšina v Italiji. Zato smo bili postavljeni pred alternativo, da bodi si spremenimo dosedanje smer našega lista ali pa prenehamo z nadaljnim izdajanjem istega, dokler se zopet ne spremenijo one razmere, ki mu onemogočajo vršitev nalog, ki si jih je bil postavil.

Prvo možnost smo takoj izključili, kajti če bi spremenili dosedanje smer našega lista, bi same ob sebi odpadle potrebe, ki so ga rodile in list bi postal nepotreben. Prihajala je v poštev samo druga možnost, in sicer prenehati z izdajanjem lista, dokler se razmere ne spremenijo. Toda ta možnost se nam je zdela naravnost nesprejemljiva ob misli, da bo, ako preneha naš list izhajati, udusen poslednji krik gorja našega do smrti mučenega naroda v Italiji, ko pa so morali tudi ostali jugoslovanski listi opustiti svoje še tako skromne rubrike o „naših preko granic“ in o „Slovencih v Italiji“.

Zato smo se odločili, da si poiščemo na tujih, gostoljubnih tleh razmere, v katerih bo mogel naš

list neovirano vršiti svoje tri temeljne naloge in biti še nadalje klic gorja našega naroda v Italiji. In tako se je zgodilo, da je naš list, ki so ga osnovali primorski emigranti v Jugoslaviji, postal sam — emigrant.

Varal bi se, kdor bi mislil, da smo sprejeli ukrepe jugoslovanskih oblasti z godrnjanjem in nevoljo. Mi, primorski emigranti, kot zavedni Jugoslovani dobro razumemo in cenimo napore sedanje vlade za dosego prijateljskega ali vsaj mirnega sožitja med obema sosednjima državama, Italijo in Jugoslavijo, pa tudi, če se mora to zgoditi tudi na naš račun. Kakor smo brez mrmranja doprinesli že marsikatero drugo, tako bi drage volje doprinesli tudi to nemalo žrtev za državo, ako bi bi bili uverjeni, da ji prinese zaželjene uspehe. Ker pa smo prepričani, da ji tudi ta žrtev ne bo nič koristila, kakor ji niso nič koristile tudi one številne žrtve, ki jih je že položila na nenasitni oltar, nam je pa le težko pri srcu, da moramo na tujih tleh iskati zavetja in zaščite za naš „Primorski glas“, — klic gorja našega naroda v Italiji.

Naše enomajno prepričanje namreč je, da je med Jugoslavijo in današnjo imperialistično Italijo vsako iskreno prijateljstvo nemogoče. Mogoče je samo razmerje, pa naj se imenuje prijateljstvo ali mirno sožitje, pod katerim se v resnici skriva sovraštvo. Zakaj? — To bomo poskušali dokazati v prihodnji številki našega lista.

Peklenški otoki

Tako ime zaslužijo otoki Lipari, Ponza in Ustica, na katerih živi danes večina političnih pregnancev v fašistovski Italiji. Njihova imena uživajo danes enako žalostno slavo, kot jo je uživala Sibirija pod carskim režimom. Te žalostne slave pa ne bodo enako deležni vsi trije otoki. Dočim se namreč pregnancem na otoku Lipari razmeroma še ne godi tako slabo, sta otoka Ustica in Ponza za pregnance zares pravi pekel. Zlasti pa se odlikuje otok Ponza v zalivu Gaeta.

Ker se dovaža hrana na otok samo enkrat na teden, živijo pregnanci večkrat v velikem pomanjkanju, h kateremu se pridružuje včasih še pomanjkanje vode. Pognanci — 270 po številu — so strpani v male in nezdrave prostore in sicer moški in ženske skupaj. V privatnih stanovanjih jim ni dovoljeno bivati. Ali tudi ti nedostatki in pomanjkanja bi se dala vseeno prenašati, ako bi le ne bili poveljniki črnih srajc, ki diktirajo postavo na otoku, tako brutalni. Ni dneva, da bi ne bil kdo od pregnancev psovan in tepen. Iz vrste grozodejstev, katere počenjajo skoraj vsak dan tolpe črnosrajčnikov nad brezmočnimi pregnanci, naj omenimo samo nekoliko slučajev:

Na otoku se nahaja tudi žena Sergija di Modugno, ki je svoječasno umoril italijanskega podkonzula v Parizu, grofa Nardinija, ker niso italijanske oblasti hotele izdati njegovi ženi potnega lista. Po umoru je bila žena Sergija di Modugno s svojim otrokom iz fašistovske maščevalnosti konfinirana na otok Ponza. Ker se nesrečna ženska nekega dne ni javila, so jo radi tega malenkostnega prestopka slekli, odpeljali na cesto in brutalno pretepli v navzočnosti njenega otroka.

Pregnanca Oskarja Conti so nekega dne pretepli do krvi. Ko se je obrnil na zdravnika za pomoč, mu je mož odgovoril: „Predvsem sem fašist, a šele potem zdravnik“ ter ga sploh ni hotel niti obvezati. Pregnanec Robert Conti je umrl samo zaradi tega, ker so ga pustili bolnega brez vsake zdravniške oskrbe. Ko so nekdanji veliki mojster italijanske framasonske lože Torrigiani in druga dva konfiniranca, Martelli in Picozzi, protestirali pri poveljniku črnih srajc radi takega ravnanja s konfiniranci, so bili v odgovor na svoje proteste zopet pretepeni. Ker je pregnanec Locarnero pisal svojemu očetu, da naj intervenira pri njegovem osebnem prijatelju, državnem podtajniku Bianchiju, je bil tako pretepen, da je moral v bolnico.

Evo, tako izgleda življenje pregnancev na enem iz peklenških otokov. Težko nam je, ko to pišemo, a še težje nam je ob misli, da gine na tem otoku tudi naš rojak dr. Dekleva, ki je bil, kakor znano, obsojen na konfinacijo za dobo petih let. V kratkem se mu pridruži še druga žrtev in sicer akademik Roman Pahor, ki je dosedaj ječal v tržaških zaporih. Če se ne motimo, je bil ta otok naznačen za mesto konfinacije tudi mlademu Slavku Tuta, ki istotako še vedno čaka v gorških zaporih, da ga odpeljejo v pregnanstvo.

Kakor smo že uvodoma povdarili, ni življenje pregnancev enako na vseh otokih. Dočim je življenje na otoku Pnza za pregnance pravi pekel, bi se lahko imenovalo življenje pregnancev na Liparih v primeri z onim na Ponzi skorajda pravi „paradiš“.

Gonja za nevarnim „zločincem“

Dne 1. februarja je izvršila tržaška policija v stanovanju gdčne Poldke Grudnove hišno preiskavo, pri čemur ji je zaplenila dve razglednici, ki so ji poslali konfiniranci z otoka Ponza in Liparskih otokov.

V Gorici so se vršile hišne preiskave v stanovanjih g. Zorka Jelinčiča, gdčne Fanice Obidove in raznih drugih Slovencev. Uspeh teh mnogoštevilnih preiskav je bil ta, da so policijski agenti odnesli iz vsakega stanovanja, da bi ne bilo njihovo delo ravno popolnoma zaman, po nekoliko knjig.

Povrh tega je bilo veliko Slovencev pozvanih tudi na kvesturo, kjer so jih natančno zasliševali. Ker so najdalje pridržali na kvesturi Maksa Rejca, sklepajo mnogi, da išče policija nekdanje političnega tajnika goriške „Edinosti“ Alberta Rejca, za katerim je sodnija baje izdala tiralico. Govori se celo, da je fašistovska politična milica določila nagrado za onega, ki istakne „nevarnega zločinca“ Alberta Rejca.

Da so te domneve in govorice popolnoma utemeljene, nam priča tudi poročilo, ki smo ga prijeli o hišni preiskavi, ki je bila izvedena dne 8. t. m. v stanovanju upravnice „Našega glasa“, gdčne Fanice Ažmanove v Trstu.

V petek, dne 8. t. m., pravi poročilo, se je že ob sedmi uri zjutraj zgledal v stanovanju gdčne Ažmanove načelnik političnega oddelka tržaške

kvesture, komisar Locastro v spremstvu treh agentov. Agenti so pričeli najprej spraševati mater gdčne Ažmanove, če ni morda pri njih kdo prenočeval, in so nato skrbno prebrskali celo stanovanje. Ker je bila gdčna Ažmanova še v postelji, so naročili njeni materi, da jo mora takoj zbuditi, toda vstati sme samo v njihovi navzočnosti. Ker se je gdčna Ažmanova tej nedelikatni zahtevi agentov odločno uprla, je bil dosežen sporazum v tem smislu, da bosta komisar Locastro in eden iz agentov stala, obrnjena proti zidu, dokler se gdčna Ažmanova ne obleče. Ostala dva agenta pa sta med tem časom pazila na mater in brata gdčne Ažmanove. Ko se je gdčna Ažmanova v naglici oblekla, sta gospoda iz kvesture skrbno pregledala še toplo posteljo gdčne Ažman in vso spalnico. Stikala sta pod posteljo, po omarah, perilu in celo rokave nočne srajce sta obrnila, če ni morda v njih kaj skritega. V kuhinji so pokukali v vsak posamezen lonec, če ni morda tudi v njih kaj skritega. Ko so prevrnili celo stanovanje, so pogledali naposled še v ročno torbico gdčne Ažmanove, kjer so končno pa le nekaj našli, kar se je po njihovem mnenju dalo zapleniti, da bi ne odšli prav praznih rok. Bilo je pismo, katerega je prejela prejšnjega dne gdčna Poldka Grudnova od konfiniranega dr. Sardoča iz Liparskih otokov. Čemu so ga zaplenili, to sam Bog ve, ko je bilo pismo itak dvakrat cenzurirano, prvič na Liparskih otokih, drugič na tajni policiji v Trstu?!

Popoldne so pozval gdčno Ažmanovo na kvesturo, kjer so je skoraj tri ure zasliševali. Kakor je mogla gdčna Ažmanova iz tega zasliševanja sklepati, se je policiji šlo za to, da ugotovi, če se pri njej skriva Albert Rejec, ki je bil baje pred dvema dnevi v Trstu. in če mu je ona pomagala k begu. Gdčna Ažmanova je bila že nekoliko dni pred tem dogodkom pozvana na orožniško postajo, kjer so si jo natančno ogledali in jo tudi izmerili.

Razpust tržaške Zadrúžne zveze

Pod pritiskom fašistov je bil na občnem zboru tržaške zadrúžne zveze, ki se je vršil v Trstu dne 16. junija 1928., izvoljen nov upravni svet, v katerem so imeli večino Italijani-fašisti, med katerimi so bili nekateri najbolj zagrizeni in najbolj strupeni sovražniki našega ljudstva, kakor

n. pr. paša sežanskega vilajeta Grazioli in znani koprski odvetnik Nino de Petris. Po tem dogodku se je vnel v vrstah primorskih Slovencev precej oster spor, ker so mnogi zastopali stališče, da je bilo mnogo bolje dopustiti, da bi fašisti postavili zvezi komisarja, nego sprejeti vsiljni upravni svet, v katerem bi imeli fašisti, in še to najzagrizenejši sovražniki našega ljudstva, večino. Ker upamo, da se morda kdo iz prizadetih in bolje podučjenih priglasil k besedi, se za danes omejujemo samo na kratek popis razpusta.

Dne 8. t. m. bi se bila morala vršiti ob 15^{1/2} uri seja upravnega sveta. Slovenski člani, ki so bili vsi prisotni, so zaman čakali na prihod italijanskih članov. Pač pa je prišel mesto njih razpustitveni odlok tržaškega prefekta; ki se glasi tako-le:

„Z ozirom na pismo z dne 7. februarja 1929., v katerem je večina članov upravnega in nadzorstvenega sveta tržaške Zadrúžne zveze podala svojo odstavko, ker je ugotovila velike zgube, do katerih je došlo še pod prejšnjimi upravami in ki ogrožajo solidnost zavoda, ker jih je nemogoče kriti v sedanjem obsegu poslovanja zavoda; ker izhaja iz tega stanja potreba, da se Zveza postavi v likvidacijo in to čimprej, kar zahtevajo splošni interesi včlanjenih zavodov;

ker je iz razlogov javnega reda neumestno, da se likvidacija izvrši po predpisih, kakor jih predvidevajo pravila, odrejam, sklicujoč se na čl. 3 obstoječega občinskega in pokrajinskega zakona in čl. 1 izvršilnega pravilnika k onemu zakonu, sledeče:

1. Zadrúžna zveza v Trstu je razpuščena in postavljena v likvidacijo.

2. Za komisarja-likvidatorja iste je imenovan odv. Remigij Tamaro s pooblastilom, da ukrene vse potrebne mere.

3. Računovodja Umberto Tosini je imenovan za podkomisarja s pooblastilom, da pomaga višje-omenjenemu komisarju pri izpolnjevanju naloge, ki mu je bila poverjena.

Istočasno z razpustom Zadrúžne zveze so bila pod pokroviteljstvom tržaške hranilnice pričeta pripravljalna dela za ustanovitev osrednje blagajne, v katero bodo združene in včlanjene hranilnice in posojilnice na deželi. Z „Banca Nazionale del Lavoro e della Cooperazione“ pa se vodijo pogajanja, da vzame pod svoje okrilje gospodarske in produktivne zadrúge, ki so pripadle razpuščeni zvezi.“ — —

večjo in čistejšo od drugih. Tujec je stopil z voza, voznik pa je privzdignil klobuk in obrnil.

Tla v veži so bila kamenita in koraki so votlo odmevali od sten. Med vrati se je pokazala ženica.

„Saj je tukaj župnišče, kaj ne? Jaz sem zdravnik, po me ste poslali!“

„Oh, Vi ste,“ je dejala ženica veselo. „Prav, da ste prišli. Hudo je bolan moj brat. Jaz sem župnikova sestra in sem Vas velela poklicati. On sploh ni hotel ničesar slišati o zdravniku. Trdi, da ni takšne sile. Pa se mu revežu pozna, hudo pozna bolezen. Saj ga boste videli. Pred tednom so ga klicali v precej oddaljeno vas, obhajati. V noči je prišel nekdo tusem prosit. Deževna noč je bila. Lilo je strašno. Prosila sem ga, naj nikamor ne hodi v takšnem vremenu iz hiše. Pa nič. Dolžnost, je dejal, ne pozna vremena. Gre za dušo! Opravi se je in šel. Pomislite, v takšni noči. Ne rečem, če bi bil mlad. Pa je star in betežen. Šele proti jutru se je vrnil do kože premočen. Ne bo šlo brez posledic, sem mu rekla. Nič ne bo, je odvrnil. Čez dan mi je povedal, da mu ni dobro, da ga bode . . . In na to je legel . . . Tedaj sem poklicala Vas, gospod. Pa pojdite z menoj in si ga sami pogledajte!“

Peljala ga je po trhlih stopnicah navzgor. Ob oknu, skozi katero se je odpiral pogled na

K temu poročilu pripominjamo za danes samo še, da je likvidacijski komisar zadrúge, ki je bil svojčasno tržaški podžupan, znan po svojem sovrastvu do Slovencev. Podkomisar Tosoni je opravljal do sedaj funkcijo nekakega inšpektorja,

Barbarsko preganjanje slovenske knjige

Najnovejši lonec v verigi nasilij, ki jih izvaja z vsakim dnevom šovinistični fašizem nad našim narodom v Italiji, je preganjanje slovenske tiskane besede. V poslednji številki smo poročali o popolnem zatretju slovenskega časopisja v Italiji, danes pa prinašamo daljše poročilo o preganjanju slovenske knjige.

Čim so izšle letošnje knjige goriške Mohorjeve družbe in Goriške Matice, so jih pričeli orožniki, miličniki in tajni agenti neusmiljeno pleniti po celem Primorju. Prvotno se je mislilo, da so to samo lokalni kaprici orožniških brigadirjev, toda kaj kmalu se je izkazalo, da so orožniki in miličniki postopali po navodilih, ki so jih prejeli od goriške in tržaške kvesture. Iz postopanja orožnikov in miličnikov se je kaj kmalu razvidelo, da se skriva za njim očitni namen višje omenjenih oblasti *popolnoma udušiti vsako slovensko in hrvaško tiskano besedo v italijanskem Primorju.*

Odgovori fašistovskega „Il Popolo di Trieste“ na utemeljene in pravične pritožbe slovenskih listov niso nikogar prepričali. Trditev, da je poverjenik Šelovin v Sežani prostovoljno nesel v fašistovsko tajništvo celih 70 izvodov „Goriške Matice“ (280 knjig) se je izkazala za neresnično. Nasprotno. Šelovin se bo moral zagovarjati pred sodiščem, čeprav so morala sodišča že večkrat oprostiti podobne „zločince“, ker knjig niso prodajali, temveč so jih razdeljevali med naročnike. Poleg Šelovina so bili naznanjeni sodni oblasti tudi štirje župniki sežanskega okraja, ker so prejeli kot poverjeniki goriške Mohorjeve družbe knjige za njene naročnike.

Pač pa je resnica, da je sežanski vandal, stotnik Grazioli odredil zaplembo knjig, čim so dospele v Sežano, češ, da se ljudstva nikakor ne sme kvariti z *barbarskim tiskom goriških duhovnikov in tržaških odvetnikov.* Kako naivni so odgovori tržaških fašistovskih listov in kako podlo je postopanje italijanskih oblasti, naj dokažejo sledeči statistični podatki in slučajji:

Na Vipavskem so zaplenili Goriške Matice

istrsko zemljo, je ležal na postelji župnik. Bled in upadel mu je bil obraz. Na okrogli mizi poleg postelje je ležalo nekoliko knjig in prazna skodelica. Ko je zdravnik opazil upadli obraz bolnikov, mu je preko lic šel grenak nasmeh.

„Dobro jutro, gospod župnik. Prišel sem pogledat, kako je z Vami. Bolni ste, pa upam, da Vas že ozdravimo. Prehladili ste se nekoliko . . .“

Trudno je župnik izvlekel belo roko izpod odeje in jo podal zdravniku.

„Oh, Vi ste! Zdravnik. Saj ni bilo tako hudo, Barbara! Pa prosim, sedite!“

Barbara je pogledala brata in zdravnika, vzela prazno posodo in odšla.

„Kako bo?“ je vprašala župnikova sestra, ko se je zdravnik vrnil.

„Tako, gospod je star. Povem Vam odkrito. Če bi se prehladil mlad človek, bi šlo lahko. Mladost prenese mnogo . . . Župnik pa je star in za njegova leta je to nevarnost. Bojim se pljučnice. V nekoliko dneh se odloči: da ali ne . . . Vaš gospod pa vrhu tega bo luje na živcih. Pazite, da ga kaj ne razburi, ker v tem slučaju bi pomenilo smrt . . . kap . . .“

Odšel je, Barbara pa je sklenila roke in odšla k bolniku.

PODLISTEK

Jože Krapš: Zgodba iz Istre

Nad Istro je vstal dan. Rosa, ki je napajala vso to bedno, valovito zemljo, je bleščala v tisočeri kapljicah. Iz dimnikov hiš, raztresenih po planjavi, se je kadilo. Po razriti, blatni cesti, ki vodi v selo, je škripal voz. Na njem je sedel mlad človek in zrl po krajini. Ko sta z voznikom prispela do prvih hiš, je stopila na prag ženska.

„Kje imate župnišče?“ je vprašal oni na vozu. Ženska je pokazala na levo, kjer se je nad valovitim svetom dvigal nizek, top grič.

„Preko tega holma gre cesta. Veste, gospod,“ je pripomnila, „ni samo teh par hiš vsa vas, vsa fara. Glavno je tam zadaj . . .“

Oni na vozu je zahvalil in vozila sta naprej. Kolesa so se zajedala v cestno blato, da se je voz s težavo pomikal dalje in je konj napel vse sile.

„Slabo so pri nas ceste,“ je rekel voznik, zagorel istrski fant. „Prosili smo že, naj jih popravijo. Pa ni denarja. Mi ga pa tudi nimamo.“

Bila sta vrh holma in pod njima je kipel v nebo zvonik cerkve, tipičen istrski zvonik. Hiše so bile za las podobne onim, mimo katerih sta vozila. Čez hip je voz ustavil pred hišo, nekaj

v šestih vaseh, in sicer v Tevčah 20, v Šturijah 30, v Št. Vidu in Ložicah 25, v Planini 20 naročnikom. V Brdih so zaplenili knjige v treh vaseh: v Medani 67, v Dobrovem 25 in v Vipolžah 25 naročnikom. Na Tolminskem so zaplenili knjige 145 naročnikom, in sicer v Sv. Luciji 100, v Volčah 37, v Čadrgu 9 naročnikom. V Kobaridu so zaplenili knjige 70 naročnikom. V Kanalu so pobrali enkemu prodajalcu 92 knjig. V treh bovških vaseh so zaplenili knjige 330 naročnikom, in sicer v Bovcu 200, na Srpenci 100 in v Soči 30 naročnikom. V Slapu ob Idriji so orožniki odvzeli knjige 17 naročnikom, pri čemur so se sklicevali na tozadevni dekret goriške kvesture. V Planini pri Cerknem so odvzeli tamošnjemu poverjeniku knjige za 10 naročnikov. Na Krasu so orožniki in miličniki že a priori odredili, da se ne sme razdeliti na Krasu nobena knjiga. Naj navedemo nekoliko slučajev: v Sežani so zaplenili knjige 70, v Komnu 13, v Štanjelu 30, v Temnici 20, v Lipi 10, v Škrbini pa 25 naročnikom. Potemtakem je bilo zaplenjenih samo Goriški Matici 1109 izvodov, t. j. 6045 slovenskih knjig.

Kako velika in neizprosna je gonja proti slovenski tiskani besedi po vsem Primorju, je dovolj razvidno že iz teh podatkov. Še bolj pa dokazujejo to še sledeči slučaj: V novembru je bil obsojen, kakor smo že večkrat poročali v našem listu, dijak Slavko Tuta iz Tolmina na dva meseca ječe in na konfinacijo za dobo treh let. V Šmartnem in Njivicah v Brdih so orožniki v drugi polovici novembra izvršili preiskavo, pri čemur so pobrali knjige zadruga „Luč“ in sploh vse knjige, ki so bile tiskane v slovenščini. V decembru so rožniki zaplenili vse slovenske knjige, ki so jim prišle pod roke.

Sodnija, policija in milica so se naravnost zarotile, da na Kras ne sme priti nobena slovenska knjiga. Zloglasni Grazioli je že pred več časom plenil in sežigal slovenske knjige v Sežani in okolici. Dne 15. januarja se je vršila pred okrajnim sodiščem v Komnu razprava proti poverjeniku Grobiši. Ko je zagovornik pokazal potrdilo, da so bile knjige v cenzuri, ki jih ni zaplenila in je s tem dovolila razširjanje istih, je vzkliknil orožniški marešalo: „Če so po vsej deželi dovoljene, v Komnu na Krasu niso!“ In v resnici poverjenik Grobiša je bil obsojen na en mesec zaporu in na povračilo sodnih stroškov. Dne 19. ja-

Solnce se je nagibalo nad istrsko zemljo in zlati njegovi prameni so lizali strehe vaških hiš. Barbara je sedela ob bratovi postelji. Župnik je težko dihal. Čez hip je odprl oči in zamrmral poglasno: „Ali je prišlo kaj pošte, Barbara? Saj je že čas. Solnce zahaja in pošta je gotovo že spodaj...“

Barbara je vstala od postelje in šla po stopnicah v vežo, kjer je na steni lesen nabiralnik. Tja je poštni sel deval pošto. V zabojčku je bilo poleg časopisev še nekaj pisem. Barbara je vzela pošto in jo je odnesla bratu. Na mizi kraj postelje je položila pisma in zapustila sobo.

„Ti boš prebiral pisma, jaz pa ti tačas pripravim topllega čaja...“

„Tu je čaj!“ je dejala in stopila k postelji. „Ali spiš, brat? Zaspal je ubogi ubožec!“ Tedaj pa je opazila na odeji papir, rumenkast papir. Prsti so ji segli po njem. Srepro so se zapile njene oči v vrste, pisane s tujo, neznanu pisavo: „... Za Vas ni mesta tu. Idite tja, onstran, k svojim ljudem. In to čim prej...“ Tako je stalo zapisano na rumenkastem papirju.

„Brat!“ je kriknila in se sklonila k njegovemu obrazu. Vela njena roka je segla v sive lase in na župnikovo lice je zdrknila solza. „O Bog, odpusti jim!“

nuarja je bila na enak način obsojena radi razdeljevanja knjig tudi Ofelija Kavčič, poverjenica Goriške matice v Lipi na Krasu.

Naj bo dovolj naštevanja slučajev plenjenja knjig, ker je že s tem v zadostni meri pojasnjeno divjanje proti slov. knjigi v Primorju. Da pa še bolj podčrtamo barbarsko početje, omenjamo še, da je ista usoda zadela tudi knjige goriške Mohorjeve družbe. Orožniki so isto tako plenili knjige njenim poverjenikom in članom po vaseh.

V dokaz, kako je goriška kvestura hotela vso stvar prav na tihem narediti in zapleniti vse pošiljatve knjig, naj omenimo, da ni zaplenila v Gorici ne v glavni zalogi ne v prodajalnah niti enega izvoda. Preveč se je bala hruba in protestov mestne inteligence, kar je je še ostalo. Ital. tiskovni zakon pravi: ko je knjiga, ki je izšla v kaki pokrajini, cenzurirana in jo ta cenzura dovoli, se lahko razširi po vsej državi, če ni v njej kakih lokalnih puščič ali namigavanj, ki bi škodile javni varnosti. Goriška kvestura pa je na večkratno interpeliranje raznih poverjenikov z dežele in zadruga same izjavila, da so knjige dovoljene ter da bo izdala tozadevno odredbo za vrnitev knjig. Do danes pa ni bil vrnjen še noben izvod knjig, pač pa je sledilo tem obljubam še vse polno nadaljnjih plenitev in celo sodnih procesov, obtožb in obsodb.

Italijanski fašistovski šovinizem hoče pač postopoma uničiti poslednje kulturne in gospodarske vrednote naših bratov v Primorju. Po celi vrsti drugih nasilj so prišle na vrsto tudi knjige. Fašizem se je sedaj spravil na knjigo, ki jo po eni strani dovoli, po drug pa pleni njenim lastnikom. Prav nič ga ne moti, da zagreša s tem zločin nad lastniškim pravom in podlo krši svoje obljube in odredbe. Zato pa opravičeno vprašamo: Kje je še država na svetu v dvajsetem stoletju, ki bi na tako krut in nečloveški način postopala s svojimi narodnimi manjšinami?

Plačani podeštati

Italijanski listi prinašajo uradno statistiko, po katerih naj bi bilo v 7482 občinah, ki jih upravljajo podeštati, samo 693 podeštatorov, ki prejema za svoje delo nagrado. Na to navaja statistika številke onih podeštatorov v posameznih krajinah, ki prejema za svoje delo nagrade. Značilno je, da Julijska Krajina ni posebej navedena, ampak da je vključena pod beneško krajino, v kateri prejema po ti statistiki nagrado za svoje delo 217 podeštatorov. Tedaj skoraj $\frac{1}{3}$ vseh podeštatorov v Italiji, ki prejema za svoje delo nagrade.

Pripomniti je treba, da Julijska Krajina, ki tvori drugače vedno in povsod samostojno krajino, ni bila morda slučajno vključena pod Beneško krajino, ampak, da se je to zgodilo radi tega, ker pripada ono ogromno število plačanih podeštatorov skoraj izključno v Julijski Krajini na izmzgane slovenske občine. Koliko pa je še podeštatorov v Julijski Krajini in v ostali Italiji, ki ne prejema nikake nagrade, ker si jo sami jemljejo, tega seveda statistika ne pove in tudi ne more povedati.

Svoboda in ječa

Pretekli teden so bili izpuščeni iz tržaških zaporov visokošolci Gvidon Vesel, Ljubo Čarga in Milan Čok, ki so bili svoječasno radi znanih dogodkov v Škocijanu obsojeni vsak na sedem in pol mesecev ječe. Ljubo Čargo, ki je doma iz Goriške, je prejel ukaz, da mora nemudoma zapustiti Trst. Ker je vpisan na tržaški univerzi, je fant proti temu odloku protestiral pri tržaškem kvestorju, teda vsi njegovi protesti so ostali brez

uspešni. Ker so bili pred dobrim mesecem dni izpuščeni na svobodo tudi štirje domači fanti iz Škocijana, ki so bili istotako obsojeni na več mesecev ječe, je ostal od nekanjih zločincev v zaporu samo še učitelj Silvester Grgič, ki je bil obsojen na najvišjo kazen in bo moral zato sedeti v zaporu nekoliko mesecev.

Komaj so bili izpuščeni ti zločinci na svobodo, sta bili radi istih dogodkov aretirani v Škocijanu dve drugi osebi in sicer brata Ivan in Josip Gombač, ki sta oba gostilničarja. Povod tej aretaciji je dal baje odpust nekega domačega hlapca iz službe. Ljudje pa so mnenja, da je treba iskati povod tej nepričakovani aretaciji v osebi nekega Kavčiča, rodod iz sežanskega okraja. Ta junak, ki je ob prihodu Italijanov takoj izobesil italijansko zastavo, ima za seboj ne baš slavno prošlost. Najprej je poskušal svojo srečo kot trgovec in gostilničar v Mislečah, pa je kmalu prišel na boben. Nato je poskušal svojo srečo kot gostilničar v Trstu. Ko mu je tudi to spodletelo, je vstopil v fašistovsko milico, kjer igra sedaj vlogo provokaterja in izdajice.

DOPISI IZ PRIMORJA

Kamnje.

Pred novim letom so domači učitelji hodili od hiše do hiše in pobirali darove za italijanskega sv. Miklavža, takozvano „befano“. Ti „domači“ učitelji so Spera Calcedonia iz Sicilije, njegova žena, učiteljica Mici (ex Vodopivec, sestra Albina Vodopivca, ki je bil pred časom od posebnega tribunala v Rimu obsojen na 12 let ječe) in učitelj Pelicon, ki je popolnoma pod vplivom svojega sicilijanskega predstojnika. — Posojilnica je morala dati 100 lir, od vsakega obrtnika pa so zahtevali po 25 lir. Z nabranim denarjem so nakupili darila in samovoljno, brez vednosti staršev vpisali šolske otroke v „balillo“.

Na praznih sv. treh kraljev se je vršila v navzočnosti staršev in otrok slovesna razdelitev daril. Pred razdelitvijo je držal učitelj iz Sicilije kratek govor, v katerem je med drugim povedal tudi sledeče modrosti: „Skoraj dva tisoč let bo temu, ko so sv. trije kralji obdarili Jezusčka v betlehemski štalici. Sedaj pa obdaruje velika in slavna Italija vse one, ki ste vpisani v „balillo“. Bodite ponosni, da ste sinovi velike matere Italije, ki vas z veliko ljubeznijo objema in stiska na svoje grudi in ogreva s svojim srcem.“ Po končanem govoru svojega predstojnika je pozval ponižni Pelicon v slabi italijanščini otroke, da naj zapojejo ono lepo pesmico („addesso cantamo (!) questa bella patriotico (!) canzonett“): „Noi siamo piccoli italiani“. Ko so naslednjega dne mali obdarovanci izvedeli, da so bili vpisani v „balillo“, so pri nesli darila nazaj in zahtevali, da se jih izbriše.

Kojsko.

Pred časom se prišli na tukajšno vojaško pokopališče italijanski bojevniki, da se poklonijo spominu svojih padlih tovarišev, kar je popolnoma v redu in italijanskim bojevnikom samo v čast. Ni pa v redu, da se ob podobnih dogodkih vedno alarmira tudi vsa šolska mladina. Tako je bilo tudi ob romanju italijanskih bojevnikov na tukajšnje vojaško pokopališče. Proslave se je morala udeležiti tudi domača šolska mladina. Ko so nosili mimo špalirja otrok italijansko zastavo, se otroci, katerim je oni smešni kult zastave še nepoznan, niso odkrili. Učitelj Sgonicchi jim je začel ves besen metati z glav pokrivala in jih psovati z besedami: „Svinje, ali se ne znate odkriti, ko gre mimo zastava, ki je naš največji „idol“?!“...

Tolmin.

Burna je bila noč od 1. na 2. januarja za tukajšnje Italijane in tudi za tukajšnje vojaško posadko. Preživeli so jo v strahu, od katerega se še cel naslednji dan niso popravili. Sedaj pa čujte, kaj se je zgodilo.

Na novega leta dan proti večeru so obmejni miličniki iz tolminskih Ravni, ko so se nahajali na patrolji nekje blizu Razor planine pod Škrbino (čez njen vrh gre meja), opazili nekaj sumljivega. Kakor pripovedujejo ljudje, je prešlo mejo nekoliko jugoslovenskih smučarjev, česar najbrže niso opazili, ker je visok sneg gotovo zamel vse mejnike. Patroljo je ta nenadna prikazen tako vznemirila, da je pričela klicati na pomoč s svetlobnimi znamenji. Po drugi verziji ona znamenja niso bila italijanskega izvora, radi česar

so jih italijanske oblasti smatrala za znamenja, ki so bila dogovorjena z jugoslovenskimi četaši. Naj bo resnična ena verzija ali druga ali pa tudi nobena iz njih, eno pa je gotovo: ona svetlobna znamenja, ako niso bila samo halucinacija nekaterih bojazljivcev, so Lahe tako vznemirila, da je vojaško poveljstvo takoj alarmiralo vso posadko, kar je tolminske Italijane strašno preplašilo. Ob 10. uri zvečer je že odkorakala ena stotnija alpincev proti tolminskim Ravnem. Tekom noči in naslednjega dne so pregazili vso pot po vojaški cesti pod Škrbino in Bogatinom, odkoder so se čez Polog zopet vrnili v Tolmin. Na povratni poti so se srečali z drugo stotnijo alpincev, ki je odkorakala naslednjega jutra za prvo v junaški boj s sovražnikom, ki ga ni bilo. Trajalo je še nekoliko dni, predno se je poleglo veliko vznemirjenje in razburjenje.

Števerjan.

Na praznik sv. treh kraljev so bili skoraj po vseh šolah v Primorju obdarovani vsi otroci, ki so vpisani v „balillo“. Sredstva za nakup darov so izsiljevali z znanimi fašistovskimi metodami iz domačinov. Navadno so kar vnaprej določili prispevek, s katerim mora vsak posameznik prispevati za nakup darov, in sicer za obrtnike 5, za ostale občinarje pa 1 ali 2 liri. Prispevke so običajno pobirali fašisti.

V Števerjanu, kjer ljudje dobesedno ginejo za lakoto, je pobirala prispevke italijanska magnatinja Riparo, ki pokupuje slovenska posestva po slovenskih Brdih. V onih hišah, v katerih ji niso mogli ali niso hoteli ničesar dati, je jemala, kar ji je prišlo pod roke: kozarce, krožnike, žlice itd.

Bukovo.

V prvi polovici meseca septembra so našli nekateri 10—15-letni dečki nekje vojaško puško. Razumljivo je, da so se pričeli dečki z njo igrati in postavljati. Slučajno pa je bila v bližini patrolja orožnikov in miličnikov, ki je takoj v tej nedolžni zadevi videla zaroto in pričela iskati krivce. Izvedene so bile številne aretacije. Ker niso našli doma njegovega sina, so orožniki aretirali posestnika Ivana Hvalo in ga, čeprav je ležal že drugi dan v postelji, odvedli v dve uri oddaljno Cerčno. Tam se ga seveda morali izpustiti. Enako se je godilo tudi posestniku Andreju Celjku. Ker niso našli doma njegovih dveh sinov, so aretirali njega. Ponoči so se vrnili na Celjkov dom in odvedli oba sina, 19-letnega Andreja in 17-letnega Danijela. V Cerknem so ju posadili v zasmrajeno temnico orožniške postaje, kjer sta bila dva dni brez jedi in pijače. Naposled so morali seveda vse aretirance izpustiti zopet na svobodo.

Takrat aretirani posestnik Andrej Celjik je dne 10. januarja umrl, kakor vsi trdijo na posledicah prestanega strahu in lakote, ker ni bil že prej preveč trdnega zdravja.

Nekateri fašistovski listi se drznejše imenovati podobno postopanje z našim ljudstvom omikano in celo njemu prijetno.

Idrija.

Dne 1. januarja ob 5. uri zjutraj sta Praprotnik Rudolf in Bremec Ivan srečala na cesti skupino pijanih italijanskih fašistov, ki so ju brez vsakega poviča napadli in pretepli. Ljudje, ki so prihajali iz raznih Silvestrovih zabav, so slišali njune klice na pomoč in še danes se jim poznajo na obrazih posledice zadobljenih udarcev. Najboljša ilustracija tega slučaja je izjava, ki jo je podal v isti noči „caposquadra“ obmejnih milice v Idriji: „Če ustrelim Slovenca, me sicer premestijo drugam, toda v zameno dobim odlikovanje!“

Vojsko.

Z letošnjim šolskim letom je bila nastavljena na naši šoli učiteljica Koraro, ki seveda ne pozna slovensčine. V začetku njenega učiteljevanja se ji je pripetil sledeč slučaj:

Po kančanem šolskem pouku je poslala otroke domov, toda veliko je bilo njeno začudenje, ko se otroci niso hoteli zganiti iz svojih mest. Najprej jim je kazala z rokami, da naj gredo. Ko tudi to ni nič pomagalo, jih je peljala iz šole, toda pred šolo so jo otroci zopet čakali. Ves njen trud je bil zaman, ker otroci nje niso razumeli, ona pa njih ne. Vsa obupana je odhitela v bližnjo gostilno in vprašala, kako se slovensko reče: pojdite domov! Ker pa je med potjo pozabila čudodelni besedici, se je morala vrniti po gostilničarko, ki je naposled raztolmačila otrokom, da naj gredo domov.

Ta slučaj pa ni osamljen, kajti v Primorju se je že odigralo in se še vedno odigrava veliko število po-

dobnih slučajev, odkar je uveden italijanski pouk. Bili so slučajji, ko so se zlasti učiteljice naravnost jokale od jeze in obupa, ker jih otroci niso razumeli, one pa otrok ne.

Ladri.

Na novega leta dan so orožniki aretirali malega posestnika Ivana Uršiča. Mož se je nahajal v gostilni v Iderskem, ko so v njo vstopili orožniki in vprašali gostilničarja po nekem vinu. Mesto gostilničarja je orožnikom odgovoril Uršič, ki jim je povedal, da dobijo zahtevano vino v drugi gostilni. Ko so se orožniki zadržali nad njega, da naj molči, jim je odgovoril, da vendar ni ničesar kaznjivega, ako jim je on odgovoril. Ta odgovor je orožnike tako razkačil, da so odpeljali Uršiča v Kobarid, kjer so ga obdolzili, da je žalil Mussolinija. Po običajnem pretepanju so Uršiča odpeljali v goriške zapore. Dne 16. januarja je bil Uršič izpuščen na svobodo, ker je bilo na posredovanje odvetnika postopanje proti njemu ustavljeno. Ta prijaznost in vestnost kobarških orožnikov je stala Uršiča edino kravo, ki jo je moral prodati, da je lahko plačal odvetniške stroške.

Staro selo.

Dne 27. decembra so srečali kobarški orožniki na poti med Kobaridom in Starim selom 28-letnega Ivana Lazarja iz Sedla. Mimogrede bodi omenjeno, da je fant fašist in da je celo svoje ime prekrstil v Lazzari. Orožniki, ki ga niso poznali, so zahtevali od njega, da se legitimira. Ker se ni fant takoj odzval njihovemu povelju so ga pričeli obdelovati z zaušnicami in brcami, kar je trajalo tako dolgo, dokler ga niso pripeljali v Kobarid. Pa tudi v trgu samem so orožniki nadaljevali s svojim divjaškim postopanjem. Lazzari se je večkrat zgrudil pod težo udarcev in brc na tla, dokler ni obležal sredi trga. Tedaj so orožniki prisilili domačine, da so fanta odnesli na orožniško postajo. Čez nekoliko dni so fanta izpustili, ker se je medtem izkazalo, da je, čeprav ničvreden, fašist in da je celo svoj slovenski priimek prekrstil v italijanskega.

Idrija.

Tukajšnja varnostna oblast je dovolila, da so smeli gostilničarji na sv. večer, na Silvestrovo in na predvečer sv. treh kraljev imeti svoje lokale vso noč odprte. K temu dovoljenju je dostavilo odredbo, da je petje (slovensko) strogo prepovedano.

Prostore milice in tajne policije (nekdanj hotel „Čni orel“) kurijo v poslednjem času izključno le s slovenskimi knjigami, ki so jih odnesli iz knjižnic raznih prosvetnih društev in iz knjižnic ljudske šole in nekdanje realke. Pri pečeh so nagrmađeni celi kupi knjig. In s tem se kulturnosci še javno bahajo.

Dne 16. januarja se je moral Just Pahor — brat konfiniranega Romana Pahorja zagovarjati pred idrijsko sodnijo, ker je bil obtožen, da je prekoratil mejo brez potnega lista. Obsojen je bil pogojno za osemnajst mesecev na 5 mesecev zopora in na 180 lir globe. Istočasno z njim je bilo obsojeno radi istega prestopka še 15 drugih oseb na kazni od 5—7 mesecev in na denarne globe.

Kanal.

Dne 24. decembra je bil izvešen na razglasni deski tukajšnje sodnije seznam porotnikov iz kanalskega sodnega okraja. Iz onega seznama je bilo razvidno, da so bili iz njega izključeni „per scarsa coltura e per poca conoscenza della lingua italiana“ sledeči Slovenci: Gorjup Franc, hotelir in nekdanji župan (ima gimnazijsko maturo); Ipavec Franc, učitelj (ima izpit iz italijanščine); Levpušek Milan, občinski uradnik; dr. Ravnik Anton, živinozdravnik (je študiral v Padovi); Zega Ljubivoj (je bil častnik v italijanski armadi). Pač pa so bili sprejeti od Slovencev v seznam sledeči gg.: Ivančič Izidor (ki sploh ne zna italijanščine); Križnič Vladimir, mesar; Pavšič Radivoj, učitelj; Ivančič Valerij, kmet; Poberaj Maks, zidar (ki tudi ne zna italijanščine); vse to pa samo radi tega, ker so fašisti. Iz primerjanja teh dveh seznamov je jasno razvidno, kakšnih kriterijev se držijo italijanske oblasti pri izbiranju porotnikov in kako ciničen je razlog, s katerim so izključili Slovence iz seznama porotnikov.

Kojsko.

Nikoli ni še naša vas praznovala podobnih božičnih praznikov kot so bili poslednji. Ker nima obširna fara po smrti župnika Lebana še nobenega dušnega pastirja, je prišel maševati za božične praznike neki pater s SLV. Gore. Pridige ni bilo nikake. Ko je pater v italijanščini naznanil, da se bo popoldne vršil blagoslov, se je razpršila še ona peščica ljudi, ki so bili v cerkvi. Večina ljudi je namreč že prej odšla, ko je izvedela, da bo maša ttalijanska, k službi božji v Števerjan ali pa v bližnje Šmartno.

Drobne vesti

Denarne stiske goriškega fašja. Pretekli teden se je vršila v Gorici vodstvena seja goriškega fašja. Gospodje so raspravljali o „finančnih možnostih“, t. j. o prazni blagajni goriškega fašja. Zato so bila določena pravila o obdavčenju premožnih fašistov in poročilo pravi — „vseh drugih“ (fašistov ali tudi ne fašistov?). Kako bodo preklinjali eni in drugi?!

Razmere v goriških zaporih. Splošno je znano, da je hrana vsaj v goriških zaporih taka, da morajo jetniki tekom par mesecev popolnoma shirati, ako jim ne pošiljajo hrane od zunaj. Pa tudi to veliko ne zaleže, kajti jetniki dobijo v svoje roke le majhen del onega, kar jim prinesejo od zunaj. Sestradani jetniški slugi, ki so po večini vzeti iz samih jetnikov, pojedjo namreč sami poslano hrano in jetnikom izroče komaj ostanke, ker je vsaka kontrola nemogoča. Kaj pomaga na primer jetniku, če njegovemu sorodniku ali onemu, ki je hrano prinesel, potrdijo, da je izročil jetniški upravi toliko in toliko jestvin, ko pa jetnik sam o tem nič ne ve. Pa tudi, če bi to vedel, mu vse njegove pritožbe nič ne pomagajo. Jetnike vržejo za vsako malenkost, ki jo zagrešijo, za nekoliko dni v temnico, ker jetniška uprava s tem le profitira. Čeprav je hrana jetnikov skrajno slaba, pomeni 20 dkg kruha in kozarec vode, ki jih prejema jetnik v temnici, za jetniško upravo pa le prihranek. Ni treba niti omenjati, ker pove to dovolj že njeno ime, da je temnica brez oken. Zato je zrak v njej strašen. Dolga je, kolikor je dolg zleknjen človek. Njena edina oprema je gola lesena „prična“ za ležišče. Za politične zločince je temnica duševna predpriprava za inkvizitsko zasliševanje, ki se vrši navadno med 1. in 2. uro ponoči.

Balilski domovi. V Ajdovščini, Postojni in Sežani bodo zgrajeni balilski domi. Za zgradbo balilškega doma v Postojni je že nakazala vlada podporo v znesku 300.000 lir, za zgradbo podobnega doma v Sežani pa 100.000 lir.

Trst. V ulici Carducci je imel gostilno g. Josip Čermelj. Gostilno je vodila njegova žena. Sedaj je policijska oblast gostilno zaprla, češ, da so se zbirali v njej Slovenci, kar pa je v Trstu prepovedano.

Tolmin. V poslednjih mesecih morajo hoditi vsi šolski otroci iz Tolmina in bližnjih vasi, t. j. iz Zatočina, Žabč, Poljubinja, Dolj in Gaber, ob nedeljah v sprevedu k šolski maši ob 9.30 dopoldne. Šolska maša je seveda italijanska.

Sv. Lucija. V začetku januarja je tajnik tukajšnjega „Dopolavoro“ Bogumil Mikuž nabiral od hiše do hiše darove za nakup klavirja. Od gostilničarjev in trgovcev je zahteval kar po 100 lir, pri čemur je rabil značilne uesede: „Dajte — vam svetujem in priporočam — da ne dobite črne pikle!“

Obnovitev fašistovskih izkaznic. Kakor vsako leto, tako morajo tudi letos člani fašistovske stranke obnoviti svoje izkaznice. Fašistovska pokrajinska zveza v Trstu poziva one pristaše fašistovske, ki še niso „popravili“ svojega priimka, da naj izpolnijo tozadevne obrazce s spremenjenim priimkom in jih čimprej vrnejo stranki. — Radovedni smo, kako bo neki pri srcu slovenskim fašistom, ko bodo morali potalijančiti svoj priimek. Prepričani smo namreč, da jim pri vsej njihovi podlosti pa le ne bo tako lahko zatajiti imena svojih očetov. Saj si bodo s tem nizkotnim dejanjem sami nadeli javen žig izdajstva, katerega jim ne bo mogoče več niti utajiti niti izbrisati.

Areacije na Koprščini. Ker je bil pred časom pri Sv. Antonu pri Kopru izvršen roparski napad in ker so se na Koprščini dogajale pogoste tatvine, je varnostna oblast pričela „akcijo na veliko“, da bi izsledila krivce. Pri tem je baje varnostna oblast prišla na sled široko razpredeni zarotniški organizaciji, kajti aretiranih je bilo nad 30 oseb iz Marezig, Loparjev in sosednjih vasi. Obdolzujejo jih, da so roparski napad in tatvine njihovo delo in da so oni povzročitelji vseh napadov na fašiste v onem okolišu in da so celo sedem fašistov obsodili na smrt. Prvotno je hotela varnostna oblast naslikati „zaroto“ za komunistično delo, sedaj pa se trudijo, da bi napravili iz tega orjunaško zaroto. Preiskava se nadaljuje.

Obsodbe radi nedovoljenega prekoračenja meje. Pred goriško sodnijo sta bila v kontumacu obsojena vsak na šest mesecev zopora in na 180 lir globe 24 letni Mateašič Josip iz Solkana in 28 letni Karol Kosmač iz Gorice, ker sta šla brez potnega lista v Jugoslavijo.